BOZKURT VE ERGENEKON DESTANI

Hazırlayan
PROF. DR. NECATİ DEMİR

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 1757
KÜLTÜR SERİSİ: 977

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-182-8

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Ayşegül Büşra Paksoy

Kapak Resmi: Ülkü Sucu

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: ANA BASIN YAYIN GIDA İNŞ. SAN. VE TİC. A.Ş
Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. 2622 Sk.
Güven İş Merkezi No:6/13, Bağcılar / İstanbul
Sertifika Numarası: 20699 Tel: (0212) 446 05 99

İstanbul- 2021

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Prof. Dr. Necati DEMİR; 20 Nisan 1964'te Ordu'ya bağlı Ulubey ilçesinin Kumanlar köyünde doğdu. Kumanlar İlkokulu (1974), Ordu Fatih Ortaokulu (1977), Ordu Fatih Lisesi (1980) Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1987) mezunudur.

Yüksek lisansını Cumhuriyet Üniversitesinde (1992), doktorasını Selçuk Üniversitesinde (1996) tamamladı. Gaziantep Sarılsalkım Ortaokulunda Türkçe öğretmeni (1987-1990), Sivas Cumhuriyet Lisesinde Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni, Cumhuriyet Üniversitesinde Türk Dili okutmanı olarak çalıştı.

13 Haziran 1996'da Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümüne yardımcı doçent olarak atandı. 30 Kasım 2000'de doçent, 9 Şubat 2006'da profesör oldu. Yüzü aşkın kitabı ve makalesi bulunmaktadır. Bu kitaplarından dört tanesi Harvard Üniversitesinde, yirmi yedi tanesi Almanya'da, bir tanesi Avusturya'da, bir tanesi de Danimarka'da yayımlanmıştır.

1996-2010 yılları arasında Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Ortaöğretim Sosyal Alanlar Bölümünde öğretim üyesi ve bölüm başkanı olarak görev yaptı.

2010 yılında Gazi Üniversitesine atandı. Hâlen Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Evli ve iki çocuk babasıdır.

Bir Göktürk ve bozkurt hayranı olan,
"Türk'ün Ergenekon'dan Çıkışı" tablosunu yaptırıp
Mill` Eğitim Bakanlığına astırarak bir devre yön veren
Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK'ün
aziz hatırasına ithaf ediyorum…

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ 11
GİRİŞ 17

I. BOZKURT DESTANI VE ERGENEKON DESTANI'NIN TARİHÎ ALT YAPISI 19
II. BOZKURT DESTANI'NIN KAYNAKLARI 25
1. İtalyanca Kaynaklar 25
2. Çince Kaynaklar 26
2.1. Han Hanedanı Tarihi ve Bozkurt Destanı 26
2.2. Chou-Shu Tarihi'nde Bozkurt Destanı 27
III. ERGENEKON DESTANI'NIN KAYNAKLARI 27
1. Farsça Kaynak 28
1.1. Reşîdüddin Fazlullah, Câmi'u't-Tevârîḫ 28
2. Türkçe Kaynaklar 29
2.1. Ebulgazi Bahadır Han, Şecere-i Türk 29
2.2. Oğuzname, İngiltere Nüshaları 29
2.3. Yazıcıoğlu Ali, Târih-i Âl-i Selçuk / Selçukname 30
2.4. Diğer Türkçe Kaynaklar 31
3. Moğolca Kaynak 31
IV. BOZKURT DESTANI VE ERGENEKON DESTANI'NIN TEMEL YAPISI 32
1. Bozkurt Destanı ve Ergenekon Destanı'nda Konu 32
2. Bozkurt Destanı ve Ergenekon Destanı'nda Mekân 40
3. Ergenekon Sözcüğünün Anlamı 49
4. Ergenekon'dan Çıkışı Anma Törenleri 51
5. Bozkurt Destanı ve Ergenekon Destanı ile İlgili Farklı Çalışmalar 53

I. BOZKURT DESTANI

1. İTALYAN KAYNAKLARINDA ROMULUS VE REMUS EFSANESİ / DESTANI 59
1. ROMULUS VE REMUS EFSANESİ / DESTANI 59
2. ÇİN KAYNAKLARINDA BOZKURT DESTANI 67
2.1. HAN HANEDANI TARİHİ'NDE BOZKURT DESTANI 67
2.2. CHOU-SHU TARİHİ'NDE BOZKURT DESTANI 70
2.3. SUİ TARİHİ'NDE BOZKURT DESTANI 75
2.4. ZHOU TARİHİNDE BOZKURT DESTANI 79

2.4.1. Göktürklerin Kurttan Türeyişiyle İlgili Birinci Efsane.....79
2.4.2. Göktürklerin Kurttan Türeyişiyle İlgili İkinci Efsane 81
2.4.3. Göktürklerin Kurttan Türeyişiyle İlgili Üçüncü Efsane...83
3. KANGLILAR / TÖLERSLER / KAO-CH'ELERİN KURTTAN TÜREME EFSANESİ 84

II. ERGENEKON DESTANI

1. CAMİ'Ü'T TEVARİH'TE ERGENEKON DESTANI.....89
2. TÜRKÇE KAYNAKLARDA ERGENEKON DESTANI.....98
2.1. ŞECERE-i TERAKİME'YE GÖRE ERGENEKON DESTANI.....98
2.2. OĞUZNAME'NİN İNGİLTERE NÜSHALARINDA ERGENEKON.....123
2.2.1. Tercüme-i Oğuzname'de (İngiltere Nüshası I) Ergenekon Destanı.....123
2.2.2. Tercüme-i Oğuzname'de (İngiltere Nüshası II) Ergenekon Destanı.....127
2.3. YAZICIOĞLU TEVARİH-İ ÂL-İ SELÇUK'TA ERGENEKON.....129
3. MOĞOL KAYNAKLARINDA ERGENEKON DESTANI.....133

BOZKURT DESTANI VE ERGENEKON DESTANI'NIN BİRLEŞTİRİLMİŞ TAM METNİ

BOZKURT DESTANI VE ERGENEKON DESTANI'NIN TAM METNİ 139
ERGENEKON DESTANI VE ANADOLUDAKİ İZLERİ 145

DEĞERLENDİRME 153
1. Kurt Konusu.....153
2. Kuş.....156
3. Demir ve Demircilik.....157
4. Mağara.....158
5. Türklerde Bayrak 159

SONUÇ 161
KAYNAKÇA 163
DİZİN.....169
EKLER.....183

ÖN SÖZ

Destanların kendisine mahsus özellikleri vardır. Onlar, bir milletin hayatta kalmayı sürdürebilmesi veya yok olmak ile yüz yüze gelmesi ya da çok büyük güçlerle mücadelelerini anlatır. Bunları anlatırken mensubu olduğu milletin tarihini, kültürünü ve dilini önceki nesillerden sonraki nesillere taşır. Bozkurt Destanı ve Ergenekon Destanı, çok kısa metinlerine rağmen, bu bahsettiğimiz unsurların hepsini birden bünyesinde bulunduran ilgi çekici iki Türk destanıdır.

Öncelikle şu soruya cevap vermek gerekir: Bozkurt Destanı ve Ergenekon Destanı farklı kitap halinde hazırlanıp okuyuculara sunulamaz mıydı? Bozkurt Destanı ve Ergenekon Destanı aslında aynı destandır. Yani Ergenekon Destanı, Bozkurt Destanı'nın devamıdır. Bir başka söyleyişle konunun İslamiyet öncesinde yazıya geçirilen ve Çin kaynaklarında yer alan metinlerine *Bozkurt Destanı* adı verilmiş, İslamiyet'in kabulünden sonra yazıya geçirilen (Reşideddin tarafından Farsça olarak kaleme alınan *Cami'ü't-tevarih*, Çağatay Türkçesi ile kaleme alınmış *Şecere-i Terâkime* ile Yazıcıoğlu Ali tarafından kaleme alınmış *Tevarih-i Âl-i Selçuk*) rivayetlere *de Ergenekon Destanı* denilmiştir. Farklı zamanlarda farklı bilim adamları tarafından tespit edilip adlandırıldığı için ortaya böyle bir ayrım çıkmıştır.

Bozkurt Destanı, yok olmak üzere olan ve son ferdi kalan Türklüğün hayata tutunma hikâyesi olduğu gibi, dünyanın en büyük devletlerinden bir olacak Köktürk Devleti'nin temelinin atıldığı yer olarak karşımıza çıkar.

Bozkurt Destanı'nın dünya üzerindeki bütün Türk toplumlarında yankıları ve izleri belirgin biçimde sürmekte-

dir. Bayrak kültürünün canlılığı, kurdun kutsal sayılması ve önem verilmesi, demir dövme geleneğinin yaşatılması bunlara örnek olarak verilebilir. Fakat en önemlisi Ergenekon'dan çıkış günü olan 21 Mart'ın Yenigün, Yılsırtı, Mart yedisi, Nevruz adları ile bütün Türk Dünyası'nda kutlanmasıdır.

Kurt, Türk kültüründe çok önemli bir değerdir ve mazisi çok eskilere dayanmaktadır. O bazen Türk ulusunu yok olmaktan kurtaran bir mucizevî varlık, bazen de çok zor zamanlarda yol gösteren bir kılavuzdur. Ergenekon Destanı da Türkler arasında önemli bir değere sahip olan bozkurda dayanır. Türklerin kurt ile bağı Çinlilerin dikkatini çekmiş olmalı ki kurt ile Türkleri özdeşleştirmiştir.

Kurdu atası bilen, kurt destanı olan ve kurdu bayrak yapan tek millet, Türklerdir. Eli ile kurt şekli yaparak zafer, mutluluk, iyi dilek içeren selam gönderen tek millet de Türklerdir. Yalnız Türk ve İtalyan mitolojisinde kurt, kurucu rol oynamaktadır. İtalyanlarda kurt ile ilgili mitolojinin Türkler ile aynı kökten geldiği tartışma aşamasını geçmiştir. Kurdun Türklerle aynı kökten gelen Etrüksle-rin bir mirası olduğu anlaşılmaktadır. Zira 7-8. yüzyılda Köktürk Devleti devrinde (şimdiki Tacikistan sınırları içerisinde) yapıldığı anlaşılan Kale-i Kahkaha duvarına çizilen kurttan süt emen çocuklar resmi İtalya'daki figüre çok benzemektedir ve bu haliyle bütün ezberleri bozmaktadır.

Bozkurt Destanı'nın etkisi yalnızca Türk Dünyası'nda değil, Türklere komşu olan veya ilişki içerisindeki ülkelerde de görülmektedir. Öyle görünmektedir ki dişi kurdun çocukları emzirme hikâyesi İtalya'da ve Romanya'da çocukları emziren kurt, Korelilerin 10. ayda Ata-Mağarası'na gitmeleri ve orada göğe kurban kesmeleri, A-shih-na (Açina, Aşina)'nın Türklerde ve Moğollarda aynı anlama gelmesi, tartışmalı olsa da incelemeye ve zikretmeye değer unsurlardır.

GİRİŞ

Destanlar olağanüstü hareket ve olayların ifadesidir. Hareketsiz toplumların ve milletlerin destanları olmaz. Türkler tarih boyunca çok geniş coğrafyalara yayıldıklarından, âdeta hareketin sembolü olmuşlardır. Anavatanlarında ve gittikleri yerlerin çoğunda değişik unsurlara karşı mücadele etmek zorunda kalmışlardır. Bu mücadelelerin bir kısmı destanlaşmış ve tarih boyunca milletin hafızasından silinmeyip ebedîleşmiştir. Çeşitli dönemlerde edebiyatımıza akseden bu önemli tarihî olaylar, yazıya da geçirilmiş ve destan olarak adlandırılmıştır. Bu yüzden Türklerin zengin bir destan edebiyatı bulunmaktadır.

Türk edebiyatı içerisinde geniş bir yer tutan destanlar; İslâmiyet öncesi ve İslâmî devir içerisinde olmak üzere iki bölümde incelenir. İslâmiyet öncesi devir içinde yer alan *Yaradılış Destanları*, *Alp Er Tunga Destanı*, *Hun-Oğuz Destanı*, *Bozkurt Destanı*, *Ergenekon Destanı*, *Göktürk Destanı*, *Göç Destanı* ve *Dokuz Oguz-On Uygur Destanı* vd. destanların bir kısmında ağırlıklı konu milletin var veya yok olması iken, bir kısmında da kahramanlıktır.

İslamiyet öncesi Türk destanları içerisinde yer alan *Bozkurt Destanı* ve *Ergenekon Destanı*, aslında hem varlık-yokluk mücadelesini hem de kahramanlığı konu edinmektedir.

Bozkurt Destanı ve Ergenekon Destanı, Türk toplum hayatının temel unsurları arasında yer almıştır. Öyle görünmektedir ki Türk toplumunda günümüzde de canlılığını koruyan pek çok uygulama, bu destanın bizlere mirasıdır. Kurdun tarih boyunca kutsal sayılması ve bu hayvanın Türkler arasındaki saygınlığı, demircilik ve demirin tarih boyunca önemli hatta kutsal görülmesi, zor zamanlarda

toplum dayanışması ve iş birliği, Köktürklerin kurttan türeyişinin üçüncü destanında dünyanın günümüzde kullandığı takvimin temelinin atılışı, hepsinden ötesi Türk'ün tarih boyunca karakterindeki tam bağımsızlık ve özgürlük tutkusu bunlara örnek olarak verilebilir. Dolayısıyla Bozkurt ve Ergenekon konusu, aradan binlerce yıl geçmesine rağmen, Türk'ün ve Türklüğün hafızasındaki yerini korumaktadır.

I. BOZKURT DESTANI VE ERGENEKON DESTANI'NIN TARİHÎ ALT YAPISI

Hun Devleti'ni gücünün zirvesine ulaştıran ve bütün Türk boylarını tek bayrak altında toplayan Mete, MÖ 174'te ölür. Oğlu Ki-ok'a babasından, çok güçlü bir devlet kalmıştır. Mete'nin oğlu Ki-ok MÖ 160'da ölür. Yerine Kün Han geçer ve onun saltanatı MÖ 126'ya kadar 34 yıl devam eder. Sonra İti-şa Han (MÖ 126-114), O-ui Han (MÖ 114-105), O-su-lı Han (MÖ 105-102), Su-t'e Ho Han (MÖ 101-96), Huluku Han (MÖ 95-85), Hu-yen-ti Han (MÖ 85-68), Hi-li kun-ku Han (MÖ 68-60), Wu-yen-c-hü-te Han (MÖ 60-58) Hun hakanı olarak kayıtlara geçer. MÖ 58 yılında tahta çıkan Huhanyeh zamanında kardeş kavgalarından dolayı Hun Devleti MÖ 57'de önce beşe bölünür, MÖ 54'te ise Huhanyeh ve Çi-çi ayakta kalabilir. Bu tarihte iki kardeş savaşır. Çi-çi Han galip gelir. Huhanyeh kendisine bağlı boylar ile Çin hakimiyetini kabul eder. Kuzeyde kalan Çi.çi'ye bağlı Hun boyları önce İli Nehri ve Issıg Göl çevresine indir. Daha sonra da Aral Gölü çevresine yönelir. Ancak Çin ve Hunların saldırısı sonucu Çi-çi MÖ 36'da, Huhanyeh ise MÖ 31'de ölür.

Çi-çi'den sonra ona bağlı boylar batıya göçtü ve Avrupa Hun Devleti'ni kurdular. Çin esaretine giren ya da Çin ile ortak hareket eden Hunlar da inişli çıkışlı zamanlar yaşadılar. Bazen güçlendiler bazen de sessizlik içinde hayatlarını sürdürdüler.

Mete soyundan gelen Hunların Çin içerisinde küçüklü büyüklü 16 devlet kurdukları bize ulaşan bilgiler arasındadır. Bunların içerisinde önemli sayılan kısa ömürlü dört devlet dikkat çekmektedir. 1. I. Chao (Ön Chao) Devleti

(304-329), 2. II. Chao (Arka Chao) Devleti (319-351), 3. Hsia Devleti (407-431), 4. Kuzey Liang Devleti (397-439).

Kurulan bu devletler içerisinde Türk tarihinin köşe taşlarından birisi olan Köktürk Devleti'nin temeli olan Kuzey Liang Devleti dikkat çekicidir.

Kuzey Liang Devleti (397-439)

Büyük Hun Devleti yıkıldıktan sonra halkı çeşitli bölgelere dağılmıştı. Çin'in batısı, Türkistan'ın doğusunda yerleşen Hun kitlesi bunlardan sadece bir tanesidir. Onlar siyasi teşekkülleri olmadan Kansu eyaletinde Ordos ve Shan-si'de yaşamaktaydılar.

Çin'i idare eden Han Hanedanı MS. 220'de yıkılır. Çin'de iç karışıklıklar çıkar. Sonunda Çin'de Shu Devleti (220-263), Wei Devleti (220-265) ve Wu Devleti olmak üzere üç büyük devlet kurulur. Çin tarihinde bu döneme "Üç Devlet Dönemi" denilmektedir. Bu üç devlet 265'te yönetimi ele geçiren Chin Devleti (265-317) ile son bulur. Chin Devleti zamanında esaret altındaki Türkler de dahil olmak üzere yabancı halklar bağımsızlık mücadelesine girişmiştir. Chin hanedanlığı da çökünce kargaşada çok sayıda topluluk devlet kurup bağımsızlığını ilan etmiştir.

397'de Liang Devleti hakanı Lü Kuang, Batı Chin Devleti'ne saldırmıştı. O bu savaşta yenilmiş, hatta ölmüştü. Bu yenilginin sorumluluğunu Hun kabilesinin beyi Chüch'ü Lo-chiu'ya yüklemişler ve bundan dolayı onu idama mahkûm etmişlerdi[1].

Chü-ch'ü Lo-chiu 397'de idam edildiğinde kardeşinin oğlu *Chü-ch'ü Meng hsün* Hunların boylarının birinde babasının yerine beylik görevinde idi[2]. O iyi yetişmiş bir devlet adamı idi. Astronomi, tarih ve savaş usullerini bilir, tarihe

[1] Joseph de Guines, *Hunların, Türklerin, Moğolların ve Daha Sair Batı Tatarlarının Tarih-i Umumisi*, (trc. Hüseyin Cahit), İstanbul 2019, s. 342-343.

[2] Pulat Otkan, *Tarihçinin Kayıtları'na (Shi Ji) Göre Hunlar,* İstanbul 2018, s. 41.

meraklı, nüktedan, çevresine kolayca uyum sağlayabilen, bilgi birikimi yüksek bir şahsiyetti. En büyük avantajlarından biri Çinceyi ve Çin siyasetini iyi bilmesi idi[3].

Kuzey Liang Devleti'nin kurucusu bir Hun soylusu olduğu anlaşılan *Chü-ch'ü Meng hsün*'dür. Soyadı olan Chü-ch'ü adı onlara Hun Devleti Dönemi'nden kalma unvandır. Meng hsün'ün ataları ve ailesi çok uzun yıllar bu görevde bulunmuşlar, ondan dolayı da bu unvanı soy adı olarak almış görünmektedirler. Chü-ch'ü ailesi Chang-yeh şehrinin güneybatısında, T'ang Dönemi'ne kadar "Chü-ch'ü ırmağı olarak bilinen Lu Shui Irmağı kenarında yaşarlardı[4].

Chü-ch'ü Meng-hsün Dönemi

Chü-ch'ü Meng hsün'un (Okunuşu: Juçu Meng Sun) amcası idam edildikten sonra kardeşleri kendisine bağlı boylar ile Liang Devleti'ne isyan etti. 397 yılında Kansu bölgesinde Kuzey Liang Devleti'ni kurup bağımsızlığını ilan etti[5]. Devletin başına ilk olarak askeri vali Tuan Ye'yi getirdiler.

Liang Devleti'nin kurulduğu Kansu eyaleti stratejik öneme sahipti. Ticaret yollarının üzerinde bulunmaktaydı. Ayrıca Çin'in devlet merkezine uzak olduğu için insanalar da rahat yaşıyordu. Toprakları tarım ve hayvancılığa elverişli idi.

Çin, 398'de Liang Devleti'ne savaş açıtı ve topraklarını ele geçirdi. Böylece tarihten Liang Devleti adı silindi.

Tuan Ye, Meng-hsün'un askeri kabiliyetinden çekindiği için onu uzak bir bölgeye vali olarak göndermek istedi. O, bahsedilen göreve gitmedi. 401'de bağlı olduğu boylar ile is-

---

[3] Bahaeddin Ögel, *Büyük Hun İmparatorluğu Tarihi*, C. II, Ankara 2015, s. 450; Otkan, *age,* s. 40.

[4] Tilla Deniz Baykuzu, "Kuzey Liang Hun Devleti", *Türkler Ansiklopedisi,* C. 1, Ankara 2002, s. 759; Baykuzu, *age,* s. 759.

[5] Wolfram Eberhard, *Çin Tarihi*, Ankara 2019, s. 153; Pulat Otkan, *Tarihçinin Kayıtları'na (Shi Ji) Göre Hunlar,* İstanbul 2018, 41.

yan etti. Turfan'ı ele geçirdi. Tuan Ye'yi iktidardan uzaklaştırarak devlet yönetimini kendisi aldı. Başkent olarak Changyeh şehrini belirledi, devlet kurumlarını yeniden düzenledi[6]. Hemen Chin Devleti ile anlaşma yaparak sınırlarını güvence altına aldı. Chü-ch'ü Meng-hsün'un para bastığı ve devletini ticaret devleti olarak tanıttığı da bilinenler arasındadır[7].

Meng-hsün 406-407'de Batı Liang Devleti'ne saldırdı. Onların bazı şehirlerini yağmaladı. 50 asker ile Güney Lianglar ona saldırdı. Fakat onları Kuin-çe'de yendi[8].

Meng-hsün bir süre sakince dış gelişmeleri takip etti ve devleti teşkilatlandırdı. 411'de Güney Liang Devleti'ne saldırdı ve hakanını esir aldı. Başkenti ele geçirdiği Kutsang (Guzang) şehrine taşıdı. Genel af çıkararak toplumu rahatlattı. Kendisini "Ho-hsi (Sarı ırmağın batısı) Kralı ilan etti. 412 yılında oğlu Chen-te'yi veliaht ilan etti[9].

412'den sonra kuzeyde bir başka Hun devleti olan Hsia Han Devleti güçlenmişti. Chin Devleti'ne yaptığı akınlarla topraklarını ele geçirmekte, Kuzey Liang Devleti için tehdit oluşturmakta idi. Tam bu durumda Hsia hükümdarı Ho-lien Po-po ile anlaşma imzaladı.

Meng-hsün, Hsia Han Devleti konusunu anlaşmaya bağladıktan sonra Batı Ch'in Devleti ile devalarca savaştı ve her defasında zafer kazandı. 421'de Batı Liang Devleti ile savaştı, bu devletin bütün topraklarını ve insan kaynaklarını ele geçirdi. Fazla zaman geçmeden Hsia Devleti ile araları bozuldu. Yapılan savaşta Hsia Devleti yenildi. İmparatoru öldürüldü ve bu devlet dağıldı[10].

Meng-hsün bilim ile de yakından ilgilenmekte idi. Onun *Tun-huang Tarihi* ve *Liang Tarihi* adlı eserler yazdırdığı

---

6 Eberhard, *Çin Tarihi*, s. 153.

7 Otkan, age, *s.* 45, 46.

8 Guines, *age,* s. 342-344.

9 Guines, *age,* s. 342-344; Baykuzu, *age,* s. 759.

10 Guines, *age,* s. 342-346; Baykuzu, *age,* s. 759.

I. BOZKURT DESTANI

1. İTALYAN KAYNAKLARINDA ROMULUS VE REMUS EFSANESİ / DESTANI

1.1. ROMULUS VE REMUS EFSANESİ / DESTANI

İtalyan mitolojisine *Etrüskler* (Tuskiler)[1] aracılığıyla geçtiği kuvvetle muhtemel *Romulus ve Remus Efsanesi / Destanı*[2], İtalya'nın başkenti Roma'nın kuruluşu ile ilgilidir.

Romulus (MÖ 770-716) ve Remus adlı ikiz kardeş, Roma mitolojisine göre (MÖ 21 Nisan 753'te) Roma şehrinin kurucularıdır. Efsaneye göre Savaş Tanrısı Mars ile Rhea Silvia'nın ikiz erkek çocuklarıdır.

Romulus ve Remus'un ataları Truva'dan kaçan Afrodit'in oğlu *Prens Aeneas*'tır. Aineias, *Hektor*'un[3] kuzenidir.

Romulus ve Remus Efsanesi / Destanı'nın konusu Romulus ve Remus adlı ikiz kardeşler arasında geçer. Destana göre eski İtalyan kentlerinden Alba Longa Krallığı'nın *Numitor* adında bir kralı vardır. Numitor'un tahtına göz diken kardeşi *Amulius* onu tahtan indirir. Saltanatını güvenceye

---

[1] Etrüsk adı onlara MÖ II. yüzyıldan sonra siyasi amaçla verilmiştir. Bu sözcük Türsk biçiminde de okunabilmektedir. Burada başka bir şey daha dikkat çekmektedir. Ulus, adını liderinden almaktadır. Onlar tarihte *Turkanlar, Tarhunlar, Turkan, Resena ([R]esana)* (Alp Dağları üzerinden İtalya'ya gelen *Sakalar, Pelasglar, Pelasguslar* onların diğer adlarıdır. Kendilerine mahsus bir halktır. Dillerinin ve dinlerinin Grek, Latin ve Helenler ile ilgisi yoktur. (Bk. G. Ahmetcan Asena, *Turkanlarda (Etrüsk) Tanrı, Ruh ve Ölüm*, Ankara 2019, 38-40).

[2] Hakkında destan / efsane anlatılan *Romulus ve Remus* adlı ikiz erkek kardeşlerin gerçekte yaşayıp yaşamadığı bilinmemektedir.

[3] Truva krallarından Priam ve eşi Hecuba'nın en büyük oğlu, Paris'in ağabeyi, Dardanus'un torunudur. Truva Savaşı'nda mücadele veren Truva prensidir. Ayrıca bu savaşı konu alan İlyada Destanı'nın da kahramanlarındandı.

almak için Numitor'un kızı yani yeğeni *Rhea Silvia*'ya hiç evlenmeyeceğine dair yemin ettirir. Evlenirse, doğacak çocuklarının tahta sahip çıkacağından korkmaktadır. Onu Vestal Rahibesi yaparak tapınağa kapatır.

Rhea Silvia o günden sonra Vesta Tapınağı bakiresidir. Ancak kısa zaman sonra asil görünüşlü ve asla yenilmeyen bir Tanrı olduğuna inanılan Savaş Tanrısı Mars (Yunanlarda *Ares*) ona âşık olmuştur. Onlar bir araya gelirler, *Rhea Silvia*'nın Mars'tan ikiz oğlu dünyaya gelir. Onlara *Romulus* ve *Remus* adı verilir. Doğan bu ikizler yarı tanrı durumundadır.

Rhea Silvia'nın oğullarının büyüyüp kendisini tahtından edecekleri kaygısıyla Amulius, anneleri Rhea Silvia'yı öldürtür, Romulus ve Remus'un da boğdurulmasını emreder[4].

Emri alan kişi Romulus ve Remus'u bir sepetin içine koyar ve onları öldürmeye kıyamadığı için Tiber (Tevere) nehrinin azgın sularına bırakır. Efsaneye göre nehir, Tanrı Mars'ın gazabından korktuğu için sepeti gayet sakin bir biçimde taşır ve denize ulaşmadan hemen önce ikizlerin sepetini Ostia kıyısında yabani bir incir ağacının dibinde bırakıverir[5].

Sepet sonunda bir kenarda takılıp durur. Sepeti henüz doğum yapmış ve yavrularını kaybetmiş olan siyah renkli bir kurt bulur ve sudan çıkarır. Bu dişi kurt onları alıp[6] bir

---

[4] Başka bir rivayete göre anne *Rhea Silvia,* ölmeden önce çocuklarını amcası öldürmesin diye nehre bir sepetin içinde kendisi bırakır.

[5] İkiz çocukların öldürülme yerine sepet veya sandık içerisinde suya bırakılma motifleri Türk masallarında sık rastlanılan konulardandır. Örnek olarak *Altın Perçemli Oğlan ile Lüle Budun Saçlı Kız, Altın Perçemli Çocuklar* masalında ikiz çocuklar aynı şekilde suya bırakılır, tesadüfen ölmeyen çocukları bir değirmenci ya da başkaları kurtarıp besler (bk. Necati Demir, *Anadolu Türk Masallarından Derlemeler,* İstanbul 2017, s. 58-60, 474-479.

[6] Irmağa düşen çocuğu bir kurdun alıp götürmesi, sonra bir çobanın

mağaraya götürür[7]. Tanrı'nın ona verdiği annelik içgüdüsüyle ikizleri emzirmeye başlar. Onların hayatta kalmalarını sağlar.

Dişi bir kurt tarafından bulunup emzirilen bebekleri daha sonra *Picus*[8] adında *Circe*'den henüz dönen bir ormancı bulur ve eşi *Canenzo* ile birlikte bu bebeklere Romulus ile Remus isimlerini vererek büyütürler.

Amulius'un askerleri ile çobanlar arasında çıkan bir tartışmada Remus yakalanarak Kral Amulius'a götürülür. Amulius'un kâhinlerinden birinin iddiasının araştırılması üzerine ikizlerin, Numitor'un torunları olduğu ortaya çıkar.

Liderliğini Remus ile Romulus'un yaptığı büyük bir ayaklanmadan sonra amcaları *Amulius*'u öldürürler. Alba Longa Krallığının tahtını dedeleri Numitor'a geri alırlar ve yeniden onu tahta çıkarırlar[9].

Bir kent kurmaya karar veren Romulus ve Remus, dişi kurdun onları emzirip büyüttüğü yeri seçerler. Fakat şehri kimin kuracağına karar veremezler. Sonunda bunu tanrıların belirlemesi gerektiğine karar verip dişi kurdun kendilerini bulduğu yere gelirler. Remus, Aventino Tepesi'ne oturur ve kafasını yukarıya çevirir. O sırada başının üzerinden altı adet kuş uçarak geçer. Palatino Tepesi'ne oturan Romulus'un başının üzerinden ise on iki kuş uçarak geçer. Böylece Roma'yı Romulus'un kurması gerektiği ortaya çıkar.

Romulus, Palatium (bugün Palatino) Tepesi'nin çev-

çocuğu kurdun elinden alması motifi Türk masallarında da karşımıza çıkmaktadır. (bk. Necati Demir, *Anadolu Türk Masallarından Derlemeler*, İstanbul 2017, s. 174-178.

[7] Romulus ve Remus kardeşlerin bir dişi kurt tarafından mağarada emzirilmesinden dolayı mağara ve mağaranın içerisinde kurdun çocukları emzirdiği bölüm kutsal sayılmıştır. O mağara ''Lupar Cale' yani "Kurt Mağarası" adıyla anılır ve itibar görür.

[8] Bazı kaynaklarda *Çoban Faustulus*

[9] Halil Demircioğlu, *Roma Tarihi,* C. I, Ankara 2019, s. 36-37.

II. ERGENEKON DESTANI

1. CAMİ'Ü'T TEVARİH'TE ERGENEKON DESTANI

ERGENEKON DESTANI [Reşideddin Fazlullah Rivayeti][1]

Nuh Peygamber'in oğlu olup babası tarafından şimali şarki ve garbiye gönderilen *Abulca Han*'ın oğlu *Dip Bakuy* neslinden göçebe Türk kavimleri şöyledir:

Onlar; *Karahan, Orhan, Kürhan* ve *Küzhan*'dır. Karahan'ın Oğuz adlı oğlu dünyaya geldi. Bazı akrabaları Oğuz ile iş birliği yapmadılar. Böylece ikiye bölündüler. Bunların bilinmesi için hepsini açıklamak gerekmektedir.

Bahsedilen Karahan'ın oğlu Oğuz'un şubesi ile onunla müttefik olan bazı akrabaları ve amcazadeleri tarafı şöyledir: Açıklanacağı üzere Oğuz'un şubesi şöyledir: Oğuz'un altı oğlu olup her birinin dörder oğlu vardı. Oğuz, askerin sağ ve sol kolunu, onlara şu şekilde vermişti:

SAĞ KOL					
Gün Han		Ay Han		Yulduz Han	
Kayı	Bayat	Yazır	Döğer	Avşar	Kızık
Alkaevli	Karaevli	Dodurga	Yaparlı	Karkın	Bikdili

SOL KOL					
Gök Han		Tağ Han		Dingiz Han	
Bayındır	Biçene	Salur	Emür	İğdir	Bügdüz
Çavuldur	Çepni	Alayuntlu	Üregir	Yıva	Kınık

[1] Bu bölüm, Reşideddin Fazlullah, *Cami'ü't-Tevarih*, (çev. Abdülbaki Gölpınarlı), İstanbul (Tarihsiz), s. 33-35, 133-137'den alınmış ve dilinde kısmen düzenleme ve düzeltmeler yapılmıştır.

Oğuz'un erkek kardeşleri ve kendisi ile müttefik olup iş birliği yapan amcazadeleri şöyledir: *Uygur, Kanklı, Kıpçak, Karluk, Kalaç, Ağaçeri.*

Oğuz ile iş birliği yapmayan amcaları *Orhan, Kürhan* ve *Küzhan* ile erkek kardeşleri ve onların oğulları tarafı konusu şöyledir. Bu kavimler iki kısım olup bir kısmının şubelerinin aslı, aradan çok zaman geçmesinden dolayı ayrıntılı bilinememektedir. Diğer kısmı ayrıntılı olarak bilinmektedir.

Zaman eskiliği dolayısıyla şubelerin asılları malum olmayan kavimler:

Birinci kısım: Bu zamanda Moğol adı ile anılan fakat asıl adları Moğol olmayan kavimlerdir. Çünkü Moğol lafzı, onların zamanından sonra meydana çıktı. Bu kavimlerin her şubesi, birçok şubelere ayrılmış ve her biri muayyen bir ad almıştır: *Celayir, Sevniyyet, Tatar, Merkiyet, Kürlüt, Tolas / Töles, Tumat, Bulgaçin, Kerçin, Urasut, Tamgalık, Targut, Uvirat, Bargut Kuri, Telenküt, Kistemi, Uyanka, Kurkan, Sekayet.*

İkinci kısım: Göçebelerden olup Tacikçede adları Moğol olan mezkûr kavimlere benzeyen kavimlerdir: Bu cemaat, birçok kavim ve sayısız kabileden oluşmakta idi. O kabile ve şubelerden bazılarının adları şöyledir: *Kirayet, Nayman, Önküt, Tengikut, Begris, Kırkız.*

Şubelerinin aslı, Ergenekon'a giden iki şahıstan[2] çoğaldığı bilinen kavim ve kabilelerdir. Moğol sözü, onların cinsine ad olmuştur. Onlara benzeyen diğer kavimlere mecazen Moğol derler. Çünkü bu sözün genel olarak kullanımı onların zamanından itibarendir. Bu Moğol, Türk kavimlerinden bir kavim idi. Allah'ın ezeli inayeti, onlar hakkında zahir olduğundan dört yüz yıllık bir zaman zarfında onlardan birçok şubeler meydana geldi ve çokluk bakımından diğer kavimlerden daha ileride oldular. Bunların şevketi

[2] Reşideddin Fazlullah'ın burada bahsettiği iki şahıs ***Negüz*** (نکوز) ve ***Kıyan*** (قیان)'dır.

dolayısıyla bu vilayetlerde bulunan diğerleri de onların adıyla şöhret buldu. Bundan dolayı birçok Türk boyuna Moğol denir. Nitekim daha önce de Tatar galipti. Herkese Tatar denirdi. Asıl Moğollar ikiye ayrılırlar.

Birinci kısım: Ergenekon'da kalıp tekrar türeyen aslî Moğol kavimlerinden türeyen kavimlerdir ki bunların her biri, özel bir ad ve lakap almış ve Ergenekon'dan çıkmıştır: *Neküz, Oryanküft, Arlat, Külünküt, Nuncin, Usetin, Suldus, Ilduzgin, Urtavut, Kunkeftan Kankarat, İkiyras, Olkunut, Torubarlas, İlçikin, Künkülyüt*.

İkinci kısım: Alankuva (الانكقوا) adlı hatunun, kocası Dubun Bayan'ın ölümünden sonra doğan üç oğlundan ayrılan kavimlerdir. Dubun Bayan zikredilen aslî Moğollardandır. Alankuva, *Kurlas* kavmindendir. Bu kavimler de iki kısımdır. Birine *Nirun*, diğerine *Hirun* derler[3].

Dördüncü Faslın Birinci Kısmı *Dürleğin* Denilen Moğol Türklerinin Boyları

Onlar, Ergenekon'a gidip orada türeyen Negüz **(نكوز)**[4] ve Kıyan **(قيان)**'ın neslinden olup *Dobun Bayan* **(دبون بيان)** ile *Alankuva*[5] **(الانقوا)** nın zamanından evvel gelen şube ve kavimlerdir.

Bu kitabın mukaddimesinde şerh edildiği gibi Moğol boyları, umum Türk boylarından bir sınıftır. Şekil ve lügatleri (söz varlıkları) birbirlerine çok benzer. O kavmin

---

[3] Bu bölüm, Reşideddin Fazlullah, *Cami'ü't-tevarih*, (çev. Abdülbaki Gölpınarlı), İstanbul (Tarihsiz), s. 33-35'ten alınmış ve kısmen dilinde düzenleme ve düzeltmeler yapılmıştır.

[4] Moğolların Gizli Tarihi'nde "Neguz" ve "Negüs" biçiminde geçmektedir (Bk. Manghol-un Niuça Tobça'an, *Moğolların Gizli Tarihi*, (Haz. Ahmet Temir), Ankara 2016, s. 147.

[5] *Alankuva*: Kelimenin ikinci kısmı "koa", "kua", "kova" şeklinde de okunabilmektedir (Bk. Tuncer Gülensoy-Paki Küçüker, *Eski Türk Moğol Kişi Adları Sözlüğü*, İstanbul 2015, s. 18).